

A KODIFIKÁTOR.

EZELŐTT huszonhárom esztendővel a magyar bencésrend egy fiatal papnövendéke ment Rómába, teológiai tanulmányainak végzésére. Most visszatér hazájába, fején a bíborosi kalappal, mint Magyarország hercegprímása.

■ Az elmúlt hosszú esztendők nagy csendességben teltek el. Neve nem szerepelt az ujságokban. Nem fordult elő a személyi hírek rovatában, mikor évenként egyszer hazajött szabadságra. Nem közöltek tőle interjúkat, nem írtak kitüntetésekről, melyeket elnyert, az egyházi hierarchia különböző fokairól, amelyeken végighaladt. Hiszen egyszerű szerzetes maradt mindvégig, míg most egyszerre a legmagasabb egyházi méltóságot nyerte el.

A nagy csendességet az ünneplés zaja váltja fel. Az a név, amelyet eddig nálunk olyan keveset emlegettek, most mindenfelé ott látható a lapok hasábjain, hallható ezer és ezer ajkon.

XI. Pius pápa nemcsak a magas egyházi méltóságra szemelte őt ki, hanem emellett rendkívül módon kitüntette és elismerése hangjába annyi melegség, szeretet vegyült, ami szinte egyedülálló.

Magátólértetődő, ha ezek után az érdeklődés olyan szokatlan mértékben fordult kiváltságos személye felé és élni kezdett a kérdés: Mi történt ott Rómában az alatt a huszonhárom esztendő alatt? Hogyan emelkedett az egyszerű szerzetes az egyházfejedelem trónusába?

Az a huszonhárom esztendő csendben telt el. Nem voltak zajos eseményei. De azért gazdag tartalommal volt kitöltve. Szakadatlan, fáradságot nem ismerő munkával.

XI. Pius pápa rendkívüli elismerése elsősorban a hosszú évek nagyértékű tudományos munkálkodásának szólt.

Serédi Jusztinián abban az időben került Rómába, amikor ott hatalmas munka volt készülóban.

X. Pius pápa elhatározta, hogy az egyházjog kodifikálásának munkáját megindítja.

Ennek a munkának szükségességét már régóta érezték, sőt hangoztatták, hiszen az utolsó hiteles és hivatalos törvénygyűjtemény 1317-ben jelent meg, tehát 600 évvel ezelőtt. Azóta az egyházjog óriási átalakuláson ment keresztül.

Szinte alig lehet elképzelni, micsoda roppant feladat volt az egyházjog kodifikálása.

Majdnem kétezer esztendőn keresztül óriási mennyiségre növekedtek fel az egyházi törvények. Az egyházjog azonban — épen úgy, mint a világi jog — nem pusztán tételes törvényekből áll. A szokás, a hosszú ideig fennálló gyakorlat is jogforrás.

A törvényhozó fórumok természetesen már a törvények megalkotásakor tekintetbe veszik a különböző viszonyokat, a gyakorlati élet követelményeit. De nem lehet olyan tételes törvényt megfogalmazni, amely minden egyes esetre

vonatkoznék, amely a nagyon különböző viszonyokhoz volna alkalmazva. Épen ezért az élet, a gyakorlat folyton módosítja a tételekbe foglalt törvényeket.

A törvény csak a jelen viszonyokat veheti figyelembe, a törvényhozó nem láthat a jövőbe, mely változásaival állandóan átalakítólag hat a törvényekre. Vannak törvények, amelyek az idők folyamán megszűnnek érvényesek lenni, mások pedig a joggyakorlat folytán bizonyos változásokon mennek keresztül.

Még a legkisebb államban is megvan ez az eltérés a tételes jog és a joggyakorlat között. Ott is, ahol a lakosság, amelyre a törvény vonatkozik, meg lehetőszen homogén, életviszonyai, szokásai eléggé megegyezők.

Mennyivel inkább előfordul ez az egyházjogot alkotó törvényeknél, amelyek a világ minden részében élő katolikusokra vonatkoznak. Mennyi különböző népfaj, különleges szokásokkal, más és más államforma alatt!

Az egyházjognak nemcsak az egész egyetemes egyházra vonatkozó általános törvényei vannak, hanem részleges törvényei is, amelyek csak egyes egyházmegyékre, vagy országokra érvényesek. Viszont az általános törvények alól vannak kivételek, vannak az általános joggal ellenkező részleges jogszokások.

Mindennek természetes következménye volt, hogy a tételes jog és a joggyakorlat között mind nagyobb eltérés mutatkozott. A joggyakorlat útján törvényerőre emelkedett jog nem mindig volt kodifikálva.

Hatszáz esztendő alatt nagyot változott a világ. Megváltozott a társadalmi, gazdasági élet, megváltozott az egyháznak az államhoz való viszonya.

Keletkezett ugyan közben néhány törvénygyűjtemény, de egyik sem volt teljes és hiteles, nem is nyert hivatalos megerősítést egyik sem.

Ezek a gyűjtemények nem voltak alkalmasak arra, hogy kellő tájékozódást nyújtsanak, mert válogatás nélkül tartalmazták a még érvényben levő és már érvényüket veszített törvényeket. Nem jelölték meg pontosan az általános és a partikuláris törvényeket.

Mindez nagyon sok zavart okozott. Nem volt olyan törvénykönyv, amelyre biztosan lehetett volna támaszkodni. Egyházi peres ügyekben a jogtudósok véleménye sokszor nagyon különböző volt.

Érthető tehát, hogy már régóta érezték szükségét az egyházjog kodifikálásának. De az is érthető, hogy a munka megkezdése olyan sokáig húzódott. Hiszen azok, akik legvilágosabban látták a szükségességét, leginkább tisztában voltak óriási nehézségeivel.

X. Pius pápa előtt is ismeretes volt, micsoda nagy munkát indít meg. Elhatározását hivatalosan az 1904. március 19-én kiadott *motu-proprio*-jában nyilvánította ki.

Megalakult a kodifikáló-bizottság, amelybe a pápa 16 bíborost nevezett ki. A bíborosok szakembereket vettek maguk mellé, akiknek száma lassankint ötvenre növekedett. Ezek a konzultorok Rómában dolgoztak.

A bizottságnak voltak külső munkatársai is az egész világ különböző országaiban. A püspökök felterjesztették egyházmegyéjük sajátos helyzetére, viszonyaira vonatkozó adataikat, véleményüket, óhajaikat.

A nagy munka megindult. A kodifikáló-bizottságnak át kellett vizsgálnia az egyházjognak egész anyagát. Az összes források kritikai vizsgálatára volt szükség. Meg kellett állapítani, melyek az érvényben levő, melyek az elévült törvények.

Ezenkívül az egyházjogot a modern viszonyokra kellett alkalmazni.

A világ nagyot változott a legutolsó évszázadban és az élet sokkal bonyodalmasabbá vált. A bizottságnak a források roppant anyagán kívül az egész világ egyházának életét is tanulmányoznia kellett, gondosan átvizsgálni a mindenfelől beérkező anyagot, nagy bölcseséggel mérlegelni a viszonyokat.

A kodifikáló-bizottság egységességre törekedett, olyan általános törvények megalkotására, amelyek lehetőleg a legkülönbözőbb viszonyoknak is megfeleljenek. Mind az öt világrész egyházi életének szálai összefutottak a kodifikátorok kezébe, elméjüknek át kellett fogni az egész emberiség életviszonyait.

A törvények formája is nagy változáson ment át. Rövid szabatos pontokba szedi az anyagot. Nem tartja meg a dekretumok régi, ünnepélyes, bonyodalmas formáját.

Összesen 2414 kánont tartalmaz a kódex. Ez a szám továbbra is megmarad. Az újabb törvények nem kapnak külön számot, hanem egyszerűen a megfelelő kánon után csatolják őket.

A munka hatalmas tudományos kutatás és bölcs mérlegelés eredménye. A jogtudomány szempontjából is nagy fontosságú, de gyakorlati eredményei is rendkívüliek lesznek.

A kodifikátorok lelke ősrégi források fölé hajolt, míg tekintetük átfogta az emberiség útjait. A bizottság tagjai között volt Bastien Péter belga bencés is. A magyar Serédi Jusztinián 1908-ban végezte el a római Szent Anzelm bencés kollégiumban tanulmányait. Ott, ahol Bastien Péter az egyházjog tanára volt.

A tanár felismerte tanítványának tehetségét és hatalmas munkabírását. Azt a kívánságát fejezte ki, hogy Serédi maradjon Rómában és vegyen részt a kodifikáló-bizottság munkájában.

A tanár és tanítvány munkatársak lettek. A legnemesebb kötelekek fűtétek össze őket, a közös munka közben kifejlődött barátság.

A bizottság titkára Gaspari bíboros volt. Serédi Jusztinián értékes munkássága felhívta a bíboros figyelmét. Csakhamar a bíboroshoz is benső barátság fűzte a fiatal szerzetest.

A nagy alkotás csendjét 1914-ben a világháború zavarta meg. Alig, hogy kitört a háború, a szelídlelkű, békeszerető X. Pius pápa elköltözött innen a földről az örök béke hazájába.

A nagy kezdeményező meghalt, de gondolata, terve élt tovább. XV. Benedek pápa elődjétől nem csak a hatalmas feladatot, hanem a lelkesedést is átvette. 1916 december 4-én kijelentette, hogy az egyházjog kodifikálása be van fejezve.

Hátra volt még a kódexnek sajtó alá rendezése.

Olaszország a hadviselő államok sorába lépett. Ellenséges ország lett számunkra.

Serédi, mint magyar állampolgár nem tartózkodhatott tovább olasz területen. Internálták volna.

A pápa a nélkülözhetetlen munkatársat meghívta a Vatikánba, amely nem tartozik olasz főnhatóság alá. Serédi is a Vatikán foglya lett. Dolgozott tovább.

1917 március 27-én XV. Benedek pápa megerősítette és kihirdette a kódexet.

Közben a vatikáni nyomdában elkészült a kódex kiadása, amelyet a bizottság 1918-ban ünnepélyesen átnyújtott a pápának.

Ezt a jelenetet egy festmény örökíti meg, amelyen Serédi Jusztinián alakja is látható.

A közel ezer nyomtatott oldalra terjedő könyv címe :

Codex Juris Canonici Pii X. Pontificis Maximi iussu digestus Benedict Papae XV. auctoritate promulgatus, praefatione, fontium annotatione et iudice analytico-alphabetico ab Emo Petro Card. Gasparri auctus.

Aztán 1918. év tavaszán Serédi Jusztinián a spanyol kormány védelme alatt hazajött Magyarországra és katonalelkész lett az esztergomi táborban. Itt érte nemzete gyászos összeomlása. Pannonhalmára vonult, ahonnan később ismét visszatért Rómába.

Folytatta tovább a munkát. A szent Anzelm kollégiumban Bastien Péter jogi tanszékén tanított. Kidolgozta a magyar bencésrend statutumait. Mint magyar követségi tanácsos intézett száz, meg száz ügyet. És mint Rómában lakó magyar ember, akinek nemes szíve minden hozzája forduló számára tárva volt, intézett még sokkal többet. Szent Pál tanácsát követte: mindenkinek mindene akart lenni.

Emellett készült a másik nagy munka, a törvénykönyv összegyűjtött forrásainak kiadása, a Codicis Juris Canonici Fontes. Ennek kiadása most folyik, most jelenik meg az utolsó, a 7-ik kötete.

A források gyűjteményének sajtó alá rendezésében is nagy szerepe volt Serédi Jusztiniánnak. A közelmúlt hónapokban, mikor idehaza nevét már szárnyra vette a hír, ő csendesen dolgozott Rómában mindaddig, míg ezt a munkáját is befejezte.

Vége leírta az utolsó mondatot. Pontot tett munkája végére. És XI. Pius pápa a kiváló jogtudóst bíborral díszítette fel. A fiatal tudós felkelt íróasztala mellől, ahol annyi évet töltött szakadatlan munkában és fejét alázatosan lehajtva, lépdelt fel az egyházfejedelmi trónushoz.

A pápa visszaadja nekünk őt, aki a miénk volt. Elküldi hozzánk, hogy hatalmas tudásával, amelyet az örök városban gyűjtött, kormányozza a magyar katolikus egyházat és lelkében megerősítse roskadozó nemzetét, melyet oly nagyon szeret.

Bognár Cecil Pál.

SZEGÉNY, MAGÁNOS CSILLAG.

*Szegény, magános, kósza csillag.
Nem hívhat már senkit se társúl.
Csak foggy és sorvad, mint az illat.
Csak foggy, kopik, fakúl, és árvúl.
Napok hervadnak, napok nyílnak.
S mit se tud a vizasztalásról.
Napok hervadnak, napok nyílnak.
S ő foggy, kopik, akár az illat.*

*Miért bolyong, maga sem sejtí.
Oly céltalan jár, s oly hiában.
Míg egyszer az ég földre ejti.
Leejti a nagy éjtszakában.
S az ég is, föld is elfelejti.
Hisz úgy bolyongott egymagában.
S ki néma, bús ölébe rejti,
még az idő is elfelejti.*

(Kolozsvár.)

Walter Gyula.